

ශ්‍රීමාන් මහකවි කාලිදාස:

ත්‍රිපිටකවේදී උපාධි අපේක්ෂක

රදවඩුන්තේ අශ්වජිත් යතිවරයාණේ

සංස්කෘත සාහිත්‍යමඛරේ පූර්ණවන්දායමාණේ මහකවි කාලිදාස: කාව්‍යරචනායාං සාර්වභෞමත්වේනාංගි-ත්‍රියතෙ. ස ඛලු ගුප්තරාජවංශිකානාං පණ්ඩිත සහායාං ශරච්චන්ද්‍රස්තාරකා ඉවාතාසකවිනාහිභූයබ්‍යාසෙ. භාරත වංශී රචිතෙෂු කාව්‍යෙෂු නාටකෙෂුච කාලිදාසසාකෘතාස්ඵව ශ්‍රේෂ්ඨත්වෙන මනාත්තෙ තසාසකෘතිෂු රසාභාවා: ශබ්දලංකාර අලංකාරශ්ච විචිත්‍රත්වෙන දෘශ්‍යන්තෙ තෙෂ්වපි උපමා භූයසො ලභාන්තෙ තත ඵව කවීනාං විශෙෂ ලක්ෂණ දැයිකෙනෙකෙන පණ්ඩිතෙනොක්තම්.

උපමා කාලිදාසසා - භාරවෙරවි ගෞරවම්
දණ්ඩිනා පදලාලිතාං - මාසෙ සත්තිත්‍රයොගුණ: ඉති

කාලිදාසසා උපමා සරලා: සුගම අභිසුච කාශ්ච
පශ්‍යතාම්

පරස්පරාක්ෂි සාදෘෂ්‍ය - මදුරොජ්ඣතවර් ත්මසු
මාශද්වන්දෙවෂු පශ්‍යන්තො - සාඤ්ඤා බද්ධ දෘෂ්ටිෂු

අසමිත් පදෙස දිලීප සුදක්ෂිණ මිථනස්ස මෘත මිථ-නස්සව සාමාං ශාංගාර රසොද්දීපනං වනවර්ණණනංච ඵකයොපමයෙව කවීනා සුවිතාකාර: කියද් විචිත්‍ර ර්දෘශා සුක්තයා: කාලිදාස රචනාස්චති සුලභා:

තසා කෘතිෂු සාතුසංභාරේ අනභාස්ත ජීවන මාගී දූඛසා ශාංගාර රස ප්‍රාචිකසා තාරුණ්‍යං අභිඤ්ඤා ශාකුත්තලෙ ශාංගාරේ විඤ්ඤවෙදනාත්මක සවරූපසා ගතයොචනස්ස විත්තසවභාවං රසවංශෙ පරිණත බුද්ධි ප්‍රභාවසා කෘතභස්ත රචකසා වෘක්චාතුයාං වික්‍රමෝර්-වශියෙ ආජ්ඣත්ච. ප්‍රාජ්ඣසා වෘද්ධිබුද්ධියා: සදුපදෙශ-කත්චංච ලක්ෂ්‍යතෙ. ඵවමා තාරුණ්‍යාත් තසා ජීවනගති මනුමත්තුං ශකාම් තථා පෙපතිහාසික වශෙන තසා ජීවන චරිත ප්‍රචාත්තී: න ඥයතෙ කතිපයෙර්ජනශ්‍රාති හිර්විනා.

භාරතෙතිහාසෙ ත්‍රයා: කාලිදාසා: විද්‍යන්තෙ තෙෂ්-වෙකො හොජරාජසහායාංච ඵකො වික්‍රමාදිතා රාජසා පණ්ඩිත සහායාංච තෘතීයා: කුමාරදාස රාජසා ජීවන සමයෙව ජීවන්තිසෙමති විචාරකා දැයිත්ති දෙද්විහාෂා පරිඤ්ඤෙන සවභාව සොඤ්ඤාසීරසසචාදෙන ශාස්ත්‍රාත්තර පරිචයෙන ලොකව්‍යවහාරධ්‍යයන්තෙ ච මහකවි කාලිදාස ඵව අද්විතීය ඉති සාදර බහුමානෙන භාරතීයෙ රංගී කෘතම්.

තෙනෙනවොක්තම්.

පුරාකවීණං ගණනාප්‍රසංගෙ -
කණිෂ්ඨකා ධිෂ්ඨත කාලිදාස:
අද්‍යාපි තත්තුලාස කවෙරභාවා -
දනාමිකා සාච්චති බහුව ඉති

සංස්කෘත සාහිත්‍ය වඩනෙ ප්‍රමුඛත්චං කාලිදාස-යත්තමිති සවෙර්ච්චාරකෙරී නි:ශංක මංගිත්‍රියතෙ සංස්කෘත සාහිත්‍ය කෙෂ්ත්‍රෙ රසානුච්චිදානාං සුක්තීනාං රචයිතා යථොක්තානාං ත්‍රිණාං කාලිදාසානාං කතම ඉති නිර්නෙතුමසමච්චත්චාත් කො මහකවි කාලිදාස ඉති නිශ්චයෙන චක්ඛං කොපිත ශක්තියාත් අශිතාධිකෙ ත්‍රිගතංම බෘෂ්ටාබ්දෙ උජ්ජයිතාං මහිෂික්තසා වික්‍රමා දිතාසා රාඤ්‍ය ශාස්ත්‍ර ප්‍රවීණත්චං ප්‍රසිද්ධම් සදුත්ති රසාස්චාදෙරතා: සරාජා තසා මන්ත්‍රී වෘඤ්ච කාව්‍ය නාටක රචනාදී විවිධ ශාස්ත්‍රීය ව්‍යාපාරෙෂු තිරතා අභවත් වික්‍රමාදිතාසා රාජ සමයෙ භාරත වමේ සමාද්ධි සම-පන්ත කාලො භවත් ශ්‍රීමාන් කාලිදාස මහකවීර් වික්‍රමා-දිතා රාජසා කවි සාසදි විරාජිත කවි පුංගව ඉති බහුතං විචාරකානං මනී: තස්මාත්

ධන්වන්තරී: ක්ෂපණ කාමර සිංහ ශංකු
වෙනාල භවිච සච කර්පර කාලිදාස:
බ්‍යානොචරාහ මිහිරො නාපතො: සහායාං
රත්නානි වෙව වරරූචිර් නච වික්‍රමසා

ඉතාස්තානාං නවරත්නාමෙකා: කාලිදාසොපි අසා ජීවන චරිතානුබද්ධා බහවො වෘත්තාන්තො ශ්‍රායන්තෙ තෙෂ්වෙ කසමිත් වෘත්තාන්තෙ ඉත්ථං ශ්‍රායතෙ. අදො කාලිදාසො මහාමුර්ධො බහුව ස ඵකාං කතාං විචාභය ජහාම උද්ගාහිත ශාස්ත්‍ර බුද්ධිමනී සා භවිතාහර්තාරං පප්‍රච්ඡ “අස්ති කශ්චිත් චාශ්චිශෙෂා:” ඉති අනධිත විද්‍යා: ස දුර්මුඛො භුත්චා තතො ඡක්‍රාන්තො දීර්ඝකාලං ශාස්ත්‍රාධ්‍යයනෙන දෙශාච නෙනච කෘතභස්තොධිත විදොහ බහුශ්‍රුතො භුත්චා යථොක්තාව මාන වාකාසා ප්‍රතොසකං පදමාදො නිධිය ග්‍රන්ථත්‍රයං ලිලෙඛ අස්ති - ඉති පදෙන, අසතාත්තරාසාංදිශ්චෙච තාත්මා ඉතා දිනා කුමාර සමභව: ච කශ්චිත් - ඉති පදෙන කශ්චිත් කාන්තා විරහ ගුරුණා භ්වධිකාරාත් ප්‍රමත්තා: ඉතාදිනා මෙසදුතශ්ච වෘත් - ඉති පදෙන, වාගච්චිච සම්පෘක්තො ඉතා දිනා රසවංශශ්ච තෙග්‍රන්ථා භවත්ති තසා දෙශා-චන සමයෙ කාලිදෙවතායා: ප්‍රසදසා ලබ්ධත්චාත් කාලිදාසොහිධානශ්චච බහුවෙති තත්ප්‍රවාදෙ ශ්‍රායතෙ.

කාලිදස හෝපරාජ සම්බන්ධිත බහුප්‍රසිද්ධි සමස්තපුර්ණ විෂයේ කාලිදසසහ පූර්වා ශක්ති රාජීන් එකදා හෝප රාජ: ක, බ, ග, ස ඉති වන්වාටි අකරුනි උකන්වා තානි අනුජවුහ වෘත්තසහ පාදපීම් තස්මාත් සමසහ පුර්ණං කතීව්‍යමිති පණ්ඩිත වෘද්ධමවදන් අන්‍යෝකවය: කාලිදස දෙවොපදෙශං ලබ්ධිවා ප්‍රත්‍යෝකං සමසහ පුර්ණං කාත්වා රාඥෙ සමප්පයමාසු: කාලිදස: බ්‍රහ්ම පුතරහනි රාජසහා ගච්ඡන් මාගේ බාලාං දෘෂ්ඨවා තයා සහ සංලපන්තෙ ලබ්ධොත්තර ප්‍රත්‍යන්තර වශෙන ශ්ලෝක රචකන්වා රාජසහාය මපඡන්.

කාත්වං බාලෙ	කාකුචනමාලා
කසයා:පුත්‍රී	කතකලතායා:
හසේත කිංතෙ	තාලිපත්‍රං
කාවාලෙ ඛ	ක, බ, ග, ස

ඉති තත් ශ්ලෝක:

එකදු කාලිදස: රාඥ: පණ්ඩිත සහාය මුද්විගෙනා මාර්ගික වෙශෙන පලාසිතා: දෙශටනෙ නියුක්තා: අසීන්. මහකවෙජ් ගමනෙන සන්විඡ්නා: හෝපරාජාපි මාර්ගික වෙශෙන කාලිදස මන්වෙ ඡුද්‍රිංගතා: මාගීසන්තායාං විශ්‍රාමශාලයාං කාලිදසසව හෝප රාජසව සමාගමො භුන්. කාලිදස: මාගී ක්ලෙෂත පීඩිතා: සන් හෝපරාජං නාඥසීන්. තයො: සංවාදෙන ධාරා නගර-වර්තාං විවාර්ය තස්මී. නරපති භුතසහ බෝපරාජසහ නිධිනප්‍රාප්තීං

ශ්‍රාන්වා අභියය විස්වල: කාලිදස: එකජාත්‍රං පෘථිව්‍යාං නිගන්‍ය හෝපරාඥ: නිධනං ප්‍රතිමං ශ්ලෝකං ගීතවාන්

අද්‍ය ධාරා තිරාධාරා - තිරා ලම්බා සරස්වතී
පණ්ඩිතා: බණ්ඩිතා:සර්වෙ - හෝප රාජෙ දිවංගතෙ

ඉති පශ්චාත් හෝප රාජො න දිවංගතා: ස ජීවතීති ශ්‍රාන්වා එවං ජීහාය.

අද්‍යසාරා සද්ධාර - සරාලම්බා සරස්වතී
පණ්ඩිතා: මණ්ඩිතා: සර්වෙ හෝප රාජෙ භුවංගතෙ

ඉති කාලිදස මාර හෝපරාඥායා බහවො වෘත්තාන්තා එන ප්‍රවාදෙ ශ්‍රායන්තෙ.

කාලිදාසෝක්තීෂු රසපුර්ණත්වං සවෙච්චරෙවාගී කෘතම් එවං වෘණ භවිචෙන මහකවිතා කාලිදස: ප්‍රශංසිතා.

නිර්ගතාසු න වාකසහ - කාලිදසසහ සුක්තිෂු
ප්‍රීතිර් මධුරසාන්ද්‍රසු - මඤ්ජරීෂ්චිව ජායතෙ, ඉති.

දාමිත ග්‍රන්ථ 3

1. රසවංශ මහාකාව්‍යම්
2. ශ්‍රී හම්චරිතම්
3. සංස්කෘත කාව්‍ය සාහිත්‍යම්

(ජයදේව තිලකසිරි)